

Jerzy Adam Radomski

Demobilizacja Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie w latach 1945-1951

**BIBLIOTEKA
CENTRUM
DOKUMENTACJI
CZYNU
NIEPODLEGŁOŚCIOWEGO**

**Demobilizacja
Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie
w latach 1945-1951**

BIBLIOTEKA
CENTRUM DOKUMENTACJI CZYNU NIEPODLEGŁOŚCIOWEGO
tom 36

*W hołdzie żołnierzom
Polskich Sił Zbrojnych na Obczyźnie
Autor*

Jerzy Adam Radomski

**Demobilizacja
Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie
w latach 1945-1951**

KSIĘGARNIA AKADEMICKA
FUNDACJA
CENTRUM DOKUMENTACJI CZYNU NIEPODLEGŁOŚCIOWEGO
KRAKÓW 2009

© Copyright by Jerzy A. Radomski, Fundacja Centrum
Dokumentacji Czynu Niepodległościowego
i Księgarnia Akademicka, Kraków 2008

Projekt okładki: Paweł Sepielak

Redakcja: Halina Obrębska

Korekta: Dagmara Kobiela, Andrzej Obrębski

Skład: Małgorzata Manterys

Na okładce wykorzystano fotografię przedstawiającą przysięgę
rekrutów 5 Kresowej Dywizji Piechoty w San Benedetto – 17 VII 1945
(J. L. Englert, K. Barbarski, *General Anders*, Londyn 1989, s. 101)

Publikacja dofinansowana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
oraz Radę Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa

ISBN 978-83-7188-148-0

**FUNDACJA CENTRUM DOKUMENTACJI CZYNU
NIEPODLEGŁOŚCIOWEGO BIBLIOTEKA JAGIELLOŃSKA**

30-059 Kraków, Al. Mickiewicza 22

Biuro Fundacji: ul. Syrokomli 21 - tel./fax. 012-421-20-78

e-mail: fundcdcn@if.uj.edu.pl

<http://www.sowiniec.com.pl>

KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel./faks: 012 431-27-43, 012 663-11-67

e-mail: akademicka@akademicka.pl

Księgarnia internetowa: www.akademicka.pl

Przedmowa

Nie trzeba przypominać polskiego wkładu zbrojnego w dzieło walki, toczonej w latach II wojny światowej przeciwko hitlerowskiej Rzeszy. W najtrudniejszych warunkach, zaatakowana przez Niemcy a następnie Sowiety, Polska samotnie stawiała opór agresorom.

Pobita, ale niepokonana, odtworzyła swe siły zbrojne poza krajem i w kraju.

Wojna zakończyła się zwycięstwem koalicji. Polska nie odzyskała jednak suwerenności. W kraju, za faktycznym przyzwoleniem naszych dotychczasowych sojuszników, rządy znalazły się w rękach uzależnionych od Moskwy ludzi. Stan ten zdeterminował los Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Ponad połowa naszych żołnierzy uznała, że nie może wracać do zniewolonej Polski. Walczące u boku zachodnich aliantów Wojsko Polskie, oderwane od więzi z legalnym rządem Rzeczypospolitej, któremu sojusznicy cofnęły uznanie, uległo likwidacji, nazywanej demobilizacją.

Powojenna historia naszych sił zbrojnych na zachodzie, losy oficerów i żołnierzy, historia struktur wojskowych, stały się przedmiotem książki napisanej przez Jerzego A. Radomskiego, która trafia właśnie do rąk czytelnika. Jest ona wynikiem prowadzonych przez niemal ćwierć wieku badań.

Autor w pracy swej połączył trzy główne wątki. Pierwszy to dzieje Polskich Sił Zbrojnych w końcowej fazie wojny. Drugi – to potraktowany na szerokim tle, zwłaszcza polityki brytyjskiej i działań władz warszawskich, problem ich demobilizacji, a dokładniej likwidacji poprzez stworzenie Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia. Ostatni, wreszcie, to losy indywidualne i zbiorowe żołnierzy PSZ. Część ich zdecydowała się na przyjazd – nie zawsze był to bowiem powrót – na terytorium powojennej Polski. Niektórzy, po demobilizacji wrócili do swych rodzinnych miejscowości, które stały się częścią ZSRR. Spotkał ich tam, bardzo często, tragiczny los. Pozostali żołnierze wybrali status emigrantów, nie chcąc znaleźć się w nowej Polsce, będącej sowieckim satelitą. W konsekwencji szeroko rozumiane dzieje żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie zostały potraktowane w książce w sposób kompleksowy.

Zamysł badawczy wymagał odpowiedniego potraktowania bazy źródłowej. Jeśli mowa o archiwaliach są to przede wszystkim materiały przechowywane w Centralnym Archiwum Wojskowym w Warszawie, zarówno proveniencji krajowej jak i „londyńskiej” oraz Centralnym Archiwum MSW (od 2001 r. dokumenty te znajdują się w Biurze Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie i otrzymały nowe sygnatury). Przechowywane są tam, w części, akta Ministerstwa Obrony Narodowej z Londynu, a także oddziału VI Sztabu Wodza Naczelnego. Autor wykorzystał, także Zbiory Specjalne Biblioteki Naukowej Wojskowego Biura Badań Historycznych. Wskazać trzeba również materiały pochodzące z innych krajowych archiwów i bibliotek. Jeśli chodzi o archiwalia zgromadzone w Instytucie Polskim i Muzeum im. gen. Władysława Sikorskiego, Autor wykorzystał przede wszystkim materiały zawarte w pozycjach drukowanych. Kolejny, bogato reprezentowany typ dokumentacji to publikowane, w wielkim procencie poza krajem, pamiętniki i wspomnienia. Wśród materiałów tych wskazać trzeba relacje uczestników wydarzeń. Najbardziej szeroko wykorzystano w pracy różnego rodzaju opracowania, ujęcia monograficzne i artykuły wiążące się bezpośrednio czy pośrednio z interesującą Autora problematyką. Najwięcej materiału przynoszą tu prace odnoszące się do PSZ na Zachodzie, a także dziejów naszych środowisk emigracyjnych i władz wojskowych na obczyźnie. Autor przedstawia też, w szerokim zakresie, publikacje dotyczące różnych aspektów życia emigracji a także działań, podejmowanych przez komunistyczne władze wobec PSZ i żołnierzy, którzy po wojnie powrócili do kraju. Na podkreślenie zasługuje też dokumentacja obrazująca losy Polaków w krajach powojennego ich osiedlenia, z ukazaniem indywidualnej sytuacji żołnierzy, którzy zmuszeni byli wybrać, często wbrew własnej woli, status emigranta.

Autor wykazał się znajomością szeroko zakrojonej literatury przedmiotu. W pracy ukazano losy polskiego żołnierza, walczącego w czasie II wojny światowej u boku naszych zachodnich aliantów, do chwili, gdy żołnierz ten stał się cywilnym już emigrantem w wolnym świecie, bądź też, gdy dotyczyło to mniejszości, wrócił po wojnie do kraju.

Czytelnik otrzymuje książkę nasyconą bogato faktami. W literaturze naszej nie znajdujemy tak rozlegle potraktowanego ujęcia problematyki podjętej przez Autora. Przypisy zawierają często materiał stanowiący swego rodzaju minibibliografie poszczególnych zagadnień. Monografia J. A. Radomskiego zasługuje na uwagę nie tylko specjalistów, ale i szerszego grona osób interesujących się historią tych tak nieodległych jeszcze w czasie, a jakże dramatycznych, niekiedy, wydarzeń.

Andrzej Ajnenkiel

Dr Jerzy Adam Radomski (ur. 1937), historyk i encyklopedysta; absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego, wieloletni redaktor PWN w Warszawie, pracownik naukowy w Wojskowym Instytucie Historycznym i w Wojskowym Biurze Badań Historycznych w Warszawie (1968-2003). W 1998-2002 prowadził zajęcia na studiach historycznych w Akademii Obrony Narodowej w Warszawie, a od roku 2007 wykłada na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Podstawowe zainteresowania badawcze wiążą się z najnowszą historią Polski. Autor 200 publikacji naukowych, m.in. książki *Węgierska Górka we wrześniu 1939 roku* (1984), współautor książek: *Walki formacji polskich na Zachodzie 1939-1945* (1981), *Naczelní wodzowie i wyżsi dowódcy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie* (1995), *Armia Krajowa. Szkice z dziejów Sił Zbrojnych Polskiego Państwa Podziemnego* (1999), *Leksykon kultury polskiej poza krajem od roku 1939* (2000) oraz autor licznych artykułów i recenzji. Jest również współautorem wielu tomów encyklopedii i słowników (autor 21 tys. haseł).

www.akademicka.pl

ISBN 978-83-7188-148-0

